

Proses Bàrbares

D'un llibre inèdit.

LES LLARS D'HOSTAL.

Quan al hivern vaig a montanya a fer les meves petites caseres y de passada a vigilar la meva propietat, que administro exclusivament en profit dels altres, desde'l Govern a les ànimes del Purgatori, solo aturarme pels hostals.

Axò es una costum forsa incivil, que jo seguexo ab una inexplicable perseverancia, car penso qu'es necessari menjar, beure y escalfarse, qu'es lo que pensen precisament la gent vulgar y rústega que hi concorren.

Què us diré...? jo be voldria ésser un esprit selecte que sentis repugnancia de permanèxer en aytals llochs; però, apesar meu, m'hi encanto y m'hi emmandrexo, perque desde'l ram de pi que penja al cim de la porta emblanquinada fins al últim recó, hont reposa entre trenyines la bota del bon vi de la terra, hi veig quelcom agradós que m'interessa y m'hi reté.

Enloch regna una tan gran cordialitat y franquesa com al entorn d'aquexos fochs generosos dels hostals de poble. Els homes

entren picant de peus, ab les mans a la butxaca, la gorra enfonçada y la punta del nas vermell, bufant com locomotores: Brrr... Al defora'l gebre endureix els camins, blanqueja'ls pallers y les teulades y pessiga les orelles. Els que arriben ho comenten, s'atansen sense cerimonies, prenen una cadira ò no la prenen, però tots allarguen els peus a les flames; y sempre n'hi cab un més, car tot-hom s'estreny de bon grat. Si la concurrencia es tan fòra mida que'l cercle devingue impenetrable, els que ja s'han revingut s'aparten y dexen lloch als més necessitats, als que allí derrera esperen arrupits en les filagarses d'un mal tricot ò passejantse abrigats en llurs tapaboques que arrosseguen y envilorden per les lloses.

Y la mossa del hostal que sol ésser lletja y revinguda, d'ulls picardiosos y sota-barba apetitós, troba medi encara d'arribar als tions fumosos, els escarbunya, els adoba, els bufa, els abranda, treu brases ab la pala, li cauen, les cull ab els dits, amatenta, ab una impunitat maravellosa, mentres somriu a les paraules intencionades y aparta'ls brassos fermes, coberts de borrisol masculí, del palpar atrevit d'alguna manassa, desaparexent aqueferada, repicant els esclops, les faldilles arrebossades sobre'ls costats, mostrant ab l'ayrós caminar el naxement superb de ses cames, hont la carn apretada y blanca's fa oviradora per entre'ls punts escorreguts de la mitja negra y tivanta.

Sempre hi hà vora'l caliu algun torrapà carregat ab una llesca monumental, un ensat de vi que s'escalfa, una arengada que's rosteix, coses que resten allí baix la lleal protecció dels que hi son més aprop; lo que fa que ni l'arengada's carbonisi, ni'l pà's cremi, ni'l vi's bessi.

Aprés allò passa de mà en mà fins arribar a qui de dret pertany. Si s'arma confusió, si's troben dos que ho han demanat alhora, s'ho partexen com a bons germans, y's torna a carregar el torrapà, a omplenar el tupí y a tirar sobre'l rescals un'altra arengada.

La pau regna sempre. S'ouen paraules de platxeri, discussions

abonansades sobre'l preu del bestiar, el conreu de les terres, la bona ò mala anyada que s'apropa. Se parla de la mort d'un vell; se comenta un plet; se planyen de la desgracia d'una familia pobra que tenen un noy a servir al rey; y filosofen tristament, sobre lo qu'es el món, entre afables somriures.

De tant en tant, entra un carreter ab la tralla al coll, cridant més que ningú. Mena pressa perque'l servixin, y un cop servit s'oblida de la pressa; fica'ls peus com pot per entre les cames dels que s'escalfen, arrapantse a les espatlles del vehí pera mantenir l'equilibri; se barreja en la conversa, dexa caure una paraula sentenciosa que fa emmudir als altres, y torna a demanar beure. Ja ab el got a la mà, el carro li marxa. Sonen els picarols y retrunyen les llantes en la gresa endurida del camí, y ell d'un sol glop s'empassa l'ayguardent, llensa un ah! d'assaciat, castanyoleja la llengua, re-nega y surt corrents.

Després venen els parroquians antichs, els íntims, aquells que's llesquen el pà y's mesuren el vi per sí mateixos; els que truquen la esquena de l'hostalera y pessiguen les anques de la serventa. Aque-xos comparexen a l'hora d'esmorzar. Son vehins ò jornalers que fan sa visita cotidiana quan les flames de la llar s'esmortuexen y'ls tranzeunts, que l'inclemencia del matí havia acoblat, trasquen ja a plé sol, a sos afers.

Els tranzeunts dels hostals! Jo no sé quin encís me fa romandre entre ells; no sé quina mena de sugestió exercexen en mi! Talvegada es la bona acullida que sempre hi he trobat, l'atractiu pintoresch de fer conexensa ab gent ardida, ab companys aventurers, que han trascat pels mateixos camins, que conexen les matexes dresseres, qu'han vensut els mateixos obstacles: el tauló prim-parat sobre un torrent, la passera de pedres oscilantes, el curriol relliscós, el fangueig, la fosca, l'fret, la pluja y les ventades. Gent que compartexen ab mi per un instant la tevió d'una cuyna, el tros de pà, el mitjot de vi, y'm parlen afables, y'm donen consells, y's mostren complascents perque rès tenen que veure ab els meus in-

teressos, y saben que al cap de poch anem a separarnos, y que may més probablement ens tornarem a veure, car el món es molt ample y la llur vida y la meva marxen per rutes divergents.

D'aquí pervé aquexa encantadora cordialitat ab homes de tota mena: carboners bruns empapats d'agroses emanacions de la saba recremada, serradors de grans mostatxos y clatell congestionat que flayren a rehina y que apilonen llur fato en un recó ab un dringar d'eynes acerades qu'esgarrifa; comerciants de llargues bruses y mangales de frexe, afables y divertits, que paguen el gasto ab gest reposat, trayent de l'ampla faxa la seva bossa de cuyro plena d'argent; bosquerols miseriosos y ferestes que marxen a llur barraca llunya, feta de tronchs y coberta de glevs, ab llur sarró provehit, la samarreta suada, espitregats, mastegant la punta del *caliquenyo* apagat, que'ls ensutja les dents y les juntures dels llavis, y que no encenen ab la refinada intenció de fer que duri.

No vulláu pas saber quines extranyes perversitats, ni quins malts instints guarden en llur ànima rústega aquests pobres viants que s'asseuen un moment al costat vostre, el temps just pera axugarse'ls peus, engolir un mós de pà y un petricó de vi, mentres vos guayten ab curiositat y tracten de saber qui sou. No fa pas rès que, en la solitud de les boscuries, sots la teulada del rònech caslot hont tus la esposa, ploren els fills y panteja la vaca agonitzanta, hi rumii coses criminoses. Ell ara es un optimista de la vida, son còs se revé, per ara es lliure del fret, de la pluja, de l'angoxa y de totes les inclemencies del cel y de la terra que l'han torturat durant la jornada, y's sent inclinat al be y a la generositat, y voldria pagarvos un *didal* de vi ranci ab els últims cinch cèntims rovellats que li resten en la butxaca de l'armilla estrosada.

Podeu anàrvosen de company ab ell per camins deserts, en plena nit, en plena fosca, no temèu; la benefactora influencia de la llar d'hostal segueix allunyantli tot mal pensament, anch que sigui propens a tenirne, y ben cert que compartiria ab vosaltres

els millors perills com abans ha compartit el mos de pà moreno.

En cap lloch del món costa menys de ferse ben voler dels terrassans desconfiats y atuhits pel treball y la miseria. N'hi hà prou ab demostrar que sabeu quina cosa es sofrir, que no sou orgullós, que odieu al secretaris de poble, als jutges y als advocats y que no vos espanten els rigors del cel ni'ls mals camins de la terra. Allavors seréu d'ells considerat, y fins vostre perdiguer tindrà un bon jaure en el rotllo, sota la gran ximeneya.

En les llars d'hostal hi perdura encara la germanor y cordialitat dels clans de la edat prehistòrica. Son la llar comú dels que no'n tenen. Recò hospitalari y sagrat hont no s'atansen ni'l jovent esvalotat dels dies festius, ni'ls embriachs recalitrants, ni'ls jugadors empedrehits. Hi trobaréu habitualment al moliner viudo que, en les hores de lleure, no sab estarse en son molí trist y silenciós; al fadrí extern retut de la casa paterna pel mal viure que li don la jove; al terrassà qu'ha prè mal, que compareix ranquejant, de bon matí, pera distreures de son vagar forsós que l'entristeix, y'l gandul inevitable, aborrrert de tothom, un poch idiota, histrió rural, que s'axeca de dormir a la pallissa, y segueix ab l'esguart somort plè de lascivia vergonyant totes les accions de la mossa revinguda. Afegíuhi, si us plau, el vell xaruch y abandonat, pobre inútil que per déu cèntims menja, beu, s'escalfa y s'ilusiona ab la benauransa d'una llar estranya qu'arriba a imaginar-se propia. Allí també, quasi sempre, pot bressarhi una criatura ò distraurela ab el bellugueig d'un brinch encès, y rebre la carícia d'un gos de pastor endormiscat en la cendra.

Oh! sí, creyéu, tot lo que té de baix y repugnant l'emmandriement en els hostals, al entorn de les grans taules sorollades pels truchs dels jugadors y les canturies dels embriachs, s'ennobleix al hivern ab l'exorcisme d'un foch abrandat y ab l'acoblament familiar dins la cunya fumada, entre plors y rialles d'infants, besos de mare y barbotejar d'olles que flayren talment com les de casa vostra.

Jo puch dirvos que sempre que m'hi som assegut m'ha costat d'anarmen. May m'hi ha reprès aquella sensació estristidora que'm sobta al trobarme sol en les grans fondes ciutadanes.

No sé quin repulsiu aspecte d'hospitalitat freda y interessada tenen els llarchs corredors, les cambres, y les taules parades ab pulcritut y simetria; ni sé què hi trobo d'hostil y enorgullit en el mirar dels hostes, impenetrables baix llur reserva estudiada, descaracterisats per idèntichs modals y pel mateix accionar cerimoniós. Malgrat les comoditats d'un bon llit y d'una bona taula, un calfret continuu us ressegueix el cor; anyoreu intimitats, franqueses, germanor....

En les llars d'hostal els homes se revelen apenes arribats; un mot, una exclamació, un geste'ls descobreix. L'ànima se'ls hi transparenta tot seguit, miraculosament, ab la escalfor que'ls desentumeix els membres y el got de vi que'ls consola'l ventrell.

Qui vulgui penetrar en la desconcertadora complexitat de l'ànima rural té qu'aturarse y viure algunes hores entre'ls anants y vinents d'aquexes llars de poble, que son de tots.

Cada un d'ells té quelcom que interessa pregonament, que evoca'l medi hont s'escola llur vida. Y el fanch d'uns esclops, la forra d'un gech, la deformitat d'uns membres, la pell morta d'unes mans, el pedàs d'unes calses, us completen les visions de natura qu'haveu recullert ò que us prepareu a recullir. Y s'us apareix la masia silenciosa, arrapada al cingle xorch, que mira melangiosament al lluny, a la plana feconda; l'artiga soliuva arrancada de fresch, ab llurs gleves negres, ab llurs plansons d'alsina verdejants entre'ls matolls que moren; el pinar ombriu y llegendari, ab les plasses rogenques hont els pinyonayres esberlen les pinyes y apleguen els pinyons; el bosch que's tala, hont els arbrers colossals s'aterren ab bramuls d'oratge y hont mostren els cayguts la nuesa llastimosa de llurs tronchs escorxats; y axis, desde'l clotaral arcerat plé de fullaraca qu'apila ab rumor discret el rastell d'un avi, fins a la cresta del bagueny imposant hont el rabassayre victoriós

pega l'última y sorollosa pitrada, escorrent el mànech de son magall entre les duricies de les mans deformes.

Y tot axò qu'es lluny, qu'es a fòra, amagat per les boyres, per la nit ò pel vel de la pluja, parla allí, alena allí, per boca d'aquells homes, mentres espeteguen les flames, bull l'olla en els calamàs-trechs, y en el sutge de les tolves corren misterioses processons de guspíres diminutes.

Escoltèulos y sabréu lo que costa arrebassar aquelles gleves, atuhir aquells arbres, enfilarse en aquells pins. Sabréu axò y lo que pot el treball, la resistència d'un home, lo que's guanya aplegant aquell jas, fent carbó d'aquelles rabesses; apendréu a conèxer el valor de moltes coses que creyeu que no'n tenien, còm se pot viure alegre menjant cebes y patates bullides, com se pugén els fills a cops de magall, apilant rochs en pendissos gayrebé inaccessibles, gratant la terra ab les ungles, escorxant suros ab les dents y aburrint les llevors a la voluntat dels sants. L'esperit de la montanya serà ab vosaltres, endevinaréu la conexió íntima del home ab ella y la trobaréu més hospitalaria, més generosa, y l'aymaréu ab preferència.

Tal es lo que, après de moltes altres coses, podeu apéndrehi en les llars d'hostal.

ELS BELLS CAMINS QUE NO MENEN ENLLOCH

No tot son rutes amples y planeres les qu'enxarxen la terra; no tot son vies utilitaries marcades en el mapa, enginyades ab *teodolito*, profanadores d'hermoses solituts, obertes ab detestables eynes qu'esberlen montanyes, foraden roques y enlletgexen riberes, y per hont passa depressa l'angoxa, la vanitat, les tristeses més

horribles y les més vils alegries. No tot son tampoch humils carteretes que onegen y divaguen per molt enllà, aspres y desnivellades, ni tot son curriols afressats per la petja del home que mata l'herbey, brunyeix les penyes, afetgega l'argila y mòl la gresa.

Entre uns y altres, com sutils fils de terenyina, invisibles, desconeguts, pels quals no hi transita ningú que porti pressa, ni que sàpiga gayre del cert el lloch hont va y lo que cerca, hi son els meus, els que jo seguexo, els qu'a mi m'agraden.

Camins aventurers, de gosadia; solchs imperceptibles en les ufanors dels boscos, rengles de petges en els mulladius; rastres que ab treballs esfloren les moltes en els baguenys, que foraden les verdisses en els rierals, ò qu'esllavissen la pedruscalla en els avenchs.

No son marrades ni dresseres, ni van enlloch, car s'interrompen y recomensen capritxosament, se fonen y's retroben a la impensada com esteles de vagancia ò d'exploracions atzaroses.

Segons còm, finexen al cayre d'un penya-segat, ò al lllindar d'una boscuria impenetrable, ò al fons d'un clotral obstruït de malesa, ò al peu d'un rocater encinglat que s'esllavissa. Apar que cerquin lo més ingrát a la petja humana, el perill, l'impossible. Y ningú sab si'l traspassen. Perque'l rastre's perdi, no vol dir que s'hagi aturat el caminant. Qui pot aturar als caminants d'exos camins? Cada un d'ells es un esser misteriós.

Hont anava, quina ilusió, quina necessitat, quina dèria l'empenyia? Trist ò alegre, vensut ò vencedor, perseguit ò perseguint, el primer que s'ha obert pas allí hont no n'hi havia es un coratjós, un indòmit. De la seva gesta ignorada no'n queda altra senyal qu'unes tiges rompudes y unes filagarses de roba miserosa enganxades en les espines; però'n vindrán d'altres que, encoratjats per aquells indicis, se llensaràn sense temensa pel lleu viarany, segurs d'exirne, perque allí hont n'hi ha passat un n'hi passen dos, n'hi passen cent. Qui no hagi transitat per aquexos curriols, desconeix la poesia del caminar y la inquietut del pèdrès. May el via-

nant determinat qu'espera ab dalè arribar a terme sabrà lo que dexa, lo que pert, lo qu'abandona a la vora de la ruta, en els flanchs de les montanyes que costreja, en el fons dels boscos que atravessa, en les llunyanies qu'entreveu. Els grans enigmes de bellesa que's presenten a l'altra banda de les cunetes, dels ponts y dels terraplens, es lo que ennarta al viatger, lo que'l reté a frech de la portella del vagó ò de la diligencia.

Ay del que no pot torbarse! pobre del que sigui esclau dels horaris y de les fites kilomètriques!

Córrer món! Heusaquí una grossa blasfemia. Perquè córrer? Quin goig dona'l córrer?

Si us agrada saber quelcom del sospirar de les brises en la espessor dels boscos, dels odors íntims dels màrgens florits, dels murmuris de les aygues verges y de la bonesa y suavitat del cor de les montanyes, cal que desprecieu el temps, les brújules y els diners: cal ferse cassador, contrabandista, boer ò llenyatayre; cal transitar penosament pels curriols que no menen enloch. Ells us mostraràn, emperò, si es que teniu confiança en son devallar atrevit y ardidesa pera seguirlos quan monten per les crestes formidables, tots els misteris dels avenchs y tots els rodaments de cap de les altures. Y arribarèu a les encantades pregoneses, junt al viot d'aygua cristallina ahont el senglar s'abeura; al pinar ombriu hont els xixells s'ajoquen, y al escarpat roquís hont nien les miloques y s'entafuren les guineus.

Pels viaranys simplicíssims es precis anarhi ab un gros ardiement de cor y una gran senzillesa de roba. A voltes no son més que clarianes enigmàtiques entre la boscuria. No hi passariau pas sense dexarhi un esquins de roba, un trosset de pell, ò una gota de sanch de vostres venes. Son estrets, son angoxosos, son vorejats de pues que s'us abrahonen com garfis de selvatgina, son obstruïts de lligabosch y romagueres que us traben y us aturen. Però y després, quan els trobeu encatifats de fullaraca ò de molsa esponjosa, quan planegen per una vinya morta ò per la humida llisor

d'una torrentera... quina suavitat, y quin dalit us donen, y ab quin rumor tan grat responen a vostres passos!

No us encaparrí may l'encreuament laberíntich dels bells camins de solitud; tots son bons, en tots hi hà poesia, al cap de vall de tots hi trobarèu una visió de rusticitat senzilla y encantadora: l'enderroch d'una masia, una cabana de bosquerol abandonada, un quintar desert hont, en la branca més alta d'una figuera morta, hi batega un parrach, ensenya de pobresa que us fa pensar en la casetxa xica, en les vaques magres, en el foch de gatoses y en la velleta adolida que roman al escó. Sovint el curriol divaga per carenes desertes; es una esfumatura de grisor més clara en les llosanes, un solch en les garrigues; ó volta un erm aturonat ovirant-se en l'herba seca, com el rastre d'uns dits acariciant a repel el llom sedós d'un animal manyach. Aprés va a parar a una bauma hont s'hi endevina un soplúig de vagabon, al catau de boca fumada per l'enginy d'una cassador qui probà de foragitarne una alimanya, y més lluny traspasa una artiga que flayra a terra remoguda, al mitx de la qual hi veurèu una olla de ferro ensutjada, uns esclops, un pilot de patates. Y aquexos obgetes, confiadament dexats, us afermen en la certesa de que allí no hi transita altra ànima viventa que l'ardit artigayre, habitant d'un'altra frau, Deu sab a quantes hores llunya.

Allavors els ulls del perdiguer y la vida del perdiguer us devenen amables y necessaris com únich ampar al vostre isolament y la carícia brolla espontania. El crideu y ell ve, y enfront el sol melangiós que decanta a la posta—hora fervent pera les ànimes emotives—l'amoxeu un instant.

Pels curriolets que no menen enlloch no hi trobarèu ni hosteries ni tabernes, però no hi manquen pas—vos ho dich en veritat—paradors tan nêts y agradables com els d'un camí-ral. Redossos amicals y tebis, ab fullaraca per jaure, ab branquillons per encendre y ab rochs planers y bugadejats pera servir de taula. Y allí encara hi podrèu veure cendres de foguerons improvisats, rastres de

ajassaments sibarítichs y resquicies d'apats miserables: un clofoll de ceba, un paper grexós, l'embolitori d'una paquetilla de divuyt ò d'un rengle de mistos de cartró. Y no sé quines extranyes enveges us desperta l'inconegut qu'ha fet estada en aquell lloch primer que vosaltres. Endevineu la mitj' hora viscuda reposant a plè sol, en plena orgia de la vista esplayada, ab el pur contentament d'una frugalitat heroyca, y encar que no sigueu filosoph, aquelles dexies us conviden a meditar com un borrós geroglífich de felicitat terrena.

Arriba, emperò, un moment, que'ls viaranyes enigmàtichs sots l'amenassa de la nit propera, prenen una indeterminació esborradora. No temàu: un xich d'instint d'orientació y la ferma confiança en vostres cames, y el qu'apar més traydor us guiarà. Tots s'esmunyen al fi cap a les vies afressades d'hont han exit y hont tornen infaliblement. Aquest es llur únich esclavatge.

Y arriba qu'ovireu la ciutat al lluny. La sensació es de disgust. Pel cim d'ella hi floten boyrades negres y pesantes, y'ls fanals brillen esmortuhits y tristos. Al arribarhi, us estranya aquella gernació que transita massa seria ò massa riallera dins llurs vestits luxosos, gesticulant d'una manera postissa y encarcarada.

Venen d'admirar una pelícucula cinematogràfica ò una decoració teatral. Convenen que la natura es bella. Convenen també que lo més tonto y lo més anticuat del món es l'anar a peu.

Realment se pot viatjar sense espeuetarse ni malmetres la pell ni la roba. Però ells ignoren que la terra no's dexa pas trepitjar impunement. Exigeix al home pell morta, suhor y algun esquitx de sanch.

Els cartronets que's despatxen en les taquilles de les estacions, y que tots trobem tan econòmichs, han sigut pagats a bon preu per germans nostres que hi transitaven ab molta pena pels desmots y les foradades dels camins moderns. El tribut a la terra fou lluhit al avens, y ara s'hi passa ab sabates de xarol y dormint en còmodes *butaques*.

Jo no anatematiso pas el progrés, però voldria que's recordessin d'axò y que no parlessin tant de les maravelles llunyes, inassequibles pels que no podem pagar nostre passatge més que ab les propies duricies y ab els propis suhors.

Oh, les grans y esplendoroses ciutats del estranger, les sublimitats dels Alps y de les *catarales* del Niàgara!.. Y be, sí; però, dièume: ¿quines honestes y consoladores belleses s'amaguen en la blavor de la petita montanya que s'ovira desde casa vostra?

Ningú ho sab!

LES BARRAQUES DELS CARBONERS

Si les vegessiu reproduhides en qualsevol revista ilustrada, al costat d'aquexes cases de vint pisos orgull de les ciutats modernes, jo vos prometo que les trobariau completament detestables. Figureuse que no tenen ni *water-closets*, ni cuyna econòmica, ni ascensor. Son enginyades sense plànols ni arquitecte; perxò son tan belles. Consistexen únicament en una llarga soca apoyada per un extrem a terra y per l'altre sostinguda en l'enforcat de dos tronchs poderosos que s'obren en angle pera clavarse al sol: una mena de cavall de serrador més llarch y més escamarlat, ab un costellàm de tronchs atapahits de marmanya, recobert tot plegat de terra apissonada, després de matolls de bosch pera que les pluges no s'emportin la terra, y ab unes quantes perxes al cim pera que les ventades no s'emportin els matolls. En l'obertura triangular del frontis, una paret de gleves, la porta en un costat barrada ab una fexina, y ja estem llestos.

Convinguèm, donchs, qu'entre la senzillesa de les grottes primitives y la barraca de carboner hi hà un avens esperansador. Ve-

ritat qu'en la època del *mamut*, del *magaleri* y dels grans sauris no haurien pas ofert gayre seguretat a llurs estadants. Mes ara, en el segle dels governadors civils, dels sometents y les llicencies de cassa, no més hi transiten rates per les montanyes.

Ab tot, jo les trobo singularment encantadores. Me plau véu-
reles en els pendissos devastats, serenes al mitx del desastre, en-
tre torells que blanquejan, pilots de rama grisa y escorsa estesa,
negres del cimall, ab l'olla que fuma al devant, el fato apilat a la
porta, solitaries, tot lo més ab un gos pelut que les guarda men-
tres l'amo apila sòchs més avall, invisible dintre'l còrrech profon.
També m'agrada trobarles impensadament arrecerades sota un
cingle, ò en la càrena d'una serra, ò en la plana monòtona, es-
campant fumera sobre un cel ennuvolat.

Vistes d'aprop, encara son més atrayents.

No podrieu pás entrarhi drets; però, tant se val, la seva matexa
petiteta les hi comunica un amable encís, y'l caminant s'hi ajoca-
ria confiat, com l'alosa arràn la mata de farigola ò'l pardal sota
una teula. Son admirablement dispostes: el trespol rústech tan
proper y tèbi; aquella viga que al endinsàrvoshi us obliga a flec-
tar el còs suaument, sense violència, fins dexarvos allargassats de-
munt la palla, té quelcom d'imposició amical, d'insistent convit
que fa recansa de refusar.

Quantes vegades al traspassar devés la porta confiadament
oberta, m'han vingut unes belles ganes de demanarhi hospitalitat.
Flayren tan be a brosta seca y a pà de forment! Si les vegessiu!
No hi manca rès. Al cap de vall, en la penombra, la bota del vi,
una petita bota ab la fibla que regalima un xich, ab els junts de
les dogues que transpuen floridura, y, més ensà, el jàs: un tou de
palla que sobrix dels tions que la encaxonen escampantse pel sol
afressat. Enfront, arràn les gleves, hi hà la llar, una llar xica hont
cal encéndrehi un fogueró de joguina, car té l'espíral entre la vi-
ga-mestra y l'enforcat dels puntals que s'abrandarién fàcilment.
Aprés, en el recó oposat a la porta, s'hi veu el fato, provisions y

atuells; munt informe y pintoresch. Allí les patates rodolen per sobre'l tapaboques; la paella ensutja la magra coxinera dels lle-gums; el citrill del oli, tapat ab un paper, terreja junt al corn de la sal que's vessa, y un ganivet de molles llú sense malícia sobre'l paper grexós del sagí ranci. Y encara si ho miressiu be, *en cel ò en terra*, entre la brosta y la viga ò en la bauma d'un sòch, hi trobaríeu uns quants cèntims engrunats vora un cul de paquetilla de di-vuyt y un rengle de mistos de cartró. El bon carboner també sent la poesia del amagatall.

Y be, francament, dièume: tot axò no us desperta un egoistich desitx d'isolarvos, de viure allí, de passarhi al menys una nit, sentint planar demunt del sostre de fexines y terra apissonada l'au-gust misteri del bosch tenebrós? Son tan íntimes, tan carinyosa-ment encongides aquexes cabanes de bosquerol! Ho tindrieu tot tan a mà, us sentiríeu tan acompanyats pel fogueró de branqui-llons, seria tan bo aquell vi de la bota y tan saborós aquell pà de pobre, us protegiria tan de grat aquell cobricel de rames mortes! Y après, quan ajassats en la fosca, vingués a caure a vostres peus, passant per l'espíral que serveix de ximeneya, el lívit vesllum de les estrelles, còm ne sentiríeu l'encantament d'aquella carícia res-pectuosa, d'aquell bes d'immensitat!

Oh, no val a somriure, no val a fer ganyotes d'ironía. Jo com padesch de bon cor a tots aquells qu'en la infantesa no han sentit la voluptuositat d'abscondirse en un reonet; a tots aquells que en els alegres matins dels diumenges, jugant pel llit, no s'han abrigat el cap ab el llenzol pera véurehi traspuar la llum suau; als que, sots un paraygua per l'Abril, han passat indiferents, sense aturarse a ohir el tendre gotejar de les branques florides; als que en les tardes brúfoles d'hivern no s'han entafurat en unes runes per encéndrehi un fogueró, y als que may saborejaren la frugal brena-da d'un dijous escolar a racés d'una verdissa, ò en altre lloch, hont poguessin arraulirse, hont poguessin sentir l'inesplícable en-cís d'una estretor poètica y amorosa.

Es nostre instint d'animals poruchs y febles que'ns fa aymar aqueix encongiment plàcit, aqueix estrènyer amable dels llochs y de les coses, aquexes abressades protectores y tèbies de la Naturalesa? Tal vegada es un atavisme troglodítich que persisteix a través dels segles malgrat a nostra ànima orgullosament progressiva?

Jo no ho sé, jo sols crech que no cal burlarse massa de la poesia que deu trobar el grill entre'ls rostolls al endinsarse en son oscur foradich, ni la que ab certesa sent el caragol al arronsarse en la seva caseta nacarada, ni la que pot fruir el barb en la diafanitat de l'aygua, sota'l rierench a l'ombra dels verns.

Les rústegues cabanes dels bosquerols produhexen també una alta sensació de poesia nòmada. Son demores bastides al atzar del treball per invernari y dexarles après, sense recansa, sense recorts, a rerassaga d'una vida errant.

Tenen lleugeresa de niu sense inquietuts maternals, niu d'es-toych, de naïfrech resignat, de solitari lliure. Carexen de l'ateradora incommutabilitat dels palaus ancestrals, hont finen les existencies sens dexar altre rastre que fredes memories, arreconades ab menyspreu per les vinentes generacions y conservades més tart ab calculada avaricia. En elles no hi sentiréu cap ressò de desventures pasades, ni hi vibra la eterna menassa del fatalisme humà.

«Aqueix llit serà empapat ab el suhor de la teva agonía; en aqueixa cambra bategarà ton esperit al deslliurarse; per aqueix corredor treuràn el teu cadavre, amortallat dins el negre atahut.» Axò xiuxeja'l vent en les espayoses cases payrals; aquesta es la dolsa certesa dels hereus.

La barraca del carboner no més us fa pensar en el sòn de plom d'un organisme sà; en una frugalitat ditxosa y en un treball que, si a voltes devé excessiu, no emmetzina, ni corseca, ni podreix l'ànima, car l'ilumina la llum del sol, el cobricela l'atzur, l'encensen les flayres dels matolls y'l canten els aucells. Y al trobar una d'aquexes cabanes abandonada al mitx d'una serra, xafades per la in-

temperie, ab el costellàm podrit y descarnat com la carronya d'una bestia fidel, no us fan cap pena. Es un ajoch d'aucell que ha fugit a cantar a un'altra serralada, a gratar en un altre bagueny, a decorar ab la seva figura negra y calma un'altra solitud. Allí n'ha constuhida una de nova, tan xica y amable com aquexa, tan semblant que no pot serho més; sols ha cambiat d'horitzonts ab idèntica facilitat que un ciutadà trasmuda'ls cortinatges. Si ha tingut dolors, contrarietats ò penes, resten en l'antigua jácera, en aquell coxí de rusca, entre la palla, barrejades ab els insectes molestosos qu'ell no curava pas de destruir.

En el fons del meu cor enamorat de la rústega excelsit de les cabanes, s'hi ha iniciat a voltes un poch de llàstima, una punta de compassió per llurs moradors. Els veyia empiocats allà dintre, retuts pel mal, morintse sense'l consol d'una recepta y sense'l clàsich arronsament d'espalltes de la ciencia. Aprés, encara, qui sab, me deya, potser arrosseguen la seva llibertat com una cadena; potser les amplaries de la montanya siguin per ells com la trista y aborrida celda d'una presó. Hàbit terrible de blasfemar que m'han encomanat la gent poruga, ilusionada y enfeblida de les ciutats!

Jo no'ls he vistos pas sospirar d'enveja al hostatjarse en les ben gornides cambres dels senyors.

N'ixen lo més prompte que poden, se maravellen y'n fugen. He pogut observarho, car els he tingut algun cop a dormir a casa meva. Se m'han escapat de bon matí. Y sabeu hont anaven? A axamplarse'ls pulmons, lluny dels carrers, a fòra, a trobar la boyra matinal, la bravada dels camps y l'or del sol ixent.

Som nosaltres, nosaltres, els pobres, els miseriosos, qu'anem a envejarlo a n'ell, a n'ell y als seus tresors: la seva simplicitat heroyca, la seva fortesa nadiua, la serenor dels seus ulls y l'hermosa rusticitat de son palau.

Oh, detestables llits, infectes arcobes, horribles cortines blanques, tristos marbres dels mobles familiars que serven encara taques de medicines, sobre'ls quals vostres mans han tremolat en les

nits infinides, quan desamparats de tothom, com si fossiu en un desert, preparaveu inutilment l'última fórmula de moda, les millors drogues de ca'l apotecari, mentres xisclava'l dolor demunt els flonjos matalassos!

Dièume: en quin recó de vostre estatge ciutadà no hi ha caygut una llàgrima, en quína cambra no hi resten encara sentors de febre, derrera quína porta no hi escoltareu algun sanglot d'amargura ò a lgun xiuxeig de mal pressagi?

Arreglèu vostra gàvia curosament, posèuhi penjarelles, rubliula d'obgectes bells; esculliu el millor lloch pera rebre als visitants indiferents, aquells que no dexen altra recordansa que'l fanch de llur calsat en les catifes; rodegèuse de comoditats! Serà en và: l'ambient de neurosis, de lluyta y d'intranquilidat que munta del carrer sorollós s'us filtrarà per tot, us darà mal viure. Cal pensar sempre que teniu un moble ab un petit calaix hont vostra esposa, ab els seus dits de mestressa, hi pica sens parar, com una guatlla captiva en la seva menjadora, y vosaltres heu de surtir cada matí y cada tarde no importa ahont, a guerrejar, a ficar vostres mans no tan plácides ni tan nètes en els calaxos dels altres, a fer sanch, a fer hipocresíes, a escanyar, a jugarvos la vida. Y ay, si sou cobart! ay si vostra consciencia s'esperugueix y vostres mans vacilen! Nul, mandra, impotent, feble, cobart... Ah! no temàu, jo vos prometo que de paraules no'n manquen pas en el diccionari...

Quí pogués remoure'ls teus sòchs, bon carboner! Quí pogués tenir el teu brahó y la teva serenor en les males andanses del ofici; la tranquilidat que tu serves en les penoses nits d'hivern emplujades quan barranqueges al entorn de ta cabana!

El capvespre devé gris, dalt la serra'ls grans arbres dibuxen contra cel monstruoses siluetes; el fum de les piles s'arrana pel bagueny; les tintes del paysatge s'amassen en la fosquetat crexent, apenes s'ovira'l llom de la barraca que cendreja y'l negre carrat de la porta oberta com un ull vigilant qu'esguarda l'afrau inhabitada. Els tudons son a joch fa estona, el gamarús ha cantat tres

cops en la pregonesa del bosch, quan el carboner munta del sot ab passes lentes y fexugues. Porta'l gech y la pala al muscle. Xiula. No tarda gayre a bufar el llevant y a caure les primeres gotes. Pels turons fresseja l'oratge, y les mates dels boxos s'agiten rumboses en les tenebres impenetrables.

La fexina es encaxada en el llindar de sòchs per la mà del carboner invisible, y guspireja y veslluma en la boyra del ruxat l'espíral del alberch, y encara a dintre persisteix la tonada placèvola.

En la basarda de la montanya rebregada y xopa, al mitx de la ressonancia dels avenchs tempestejats, aquell refilar de solitari expressa no sé quina mena de fortesa bàrbara, no sé quina confiança temeraria en els engranatges de la vida, no sé quin despreci satànich a les menasses del cel.

La vetlla aquella es ben poch a propòsit per cançons!

Cabalment té les piles enceses y cal vigilarles sovint; vetllar aquell foch que crema ensorrat, pera que'l carbó no's passi y dringui fort en el sarrió y en la butxaca.

Y, al cor de la nit, ell ix a fer sa ronda. Cel y terra s'han juntat en una matexa negror. El fanal brilla entre'ls remolins de l'ayguat que referma ab violencia. Els esclòps s'enfonden en la terra sadolla; les mates se li entortolliguen per les cames, y xiulen les calses empapades de mullena.

Els còrrechs son rius qu'ell sorteja com pot, mentres el vent .i desfà l'abrigall y espolsa ab furia les branques dels suros rebotintli les gotes a la cara. Y l'home avansa impassible. El petit llum d'oli oscila, branda, fulgura y agonitza. A voltes s'eclipsa darrera un arbrissó, un instant que fosforeja la verdor del fullatge transparent, després reapareix, després se fon del tot per una estona, després s'enlayra, després s'immobilisa.

El carboner va axis de pila en pila: inspecciona'ls foradichs que fumegegen a pleret, a redós del llevant. Alguns els tapa ab un trosset de rusca, altres els obstruix apissonant el fagell ab els

esclops, n'obre de nous, y malda ab una perxa com un fantàstich alquimista.

N'hi hà una que'l neguiteja. La mira y la remira, la volta y la torna a voltar, murmura extranyes paraules, y mentrestant s'axopa fins al moll dels òssos y els esclops se li encasten en la terra afetgegada. «Convindria vitllarla...(1) mes ab una *tempura* axis, que la vitlli»...—El carboner encarrega la feyna al més august dels personatges celestials. Tot seguit se don senzillament al dimoni, però, malgat a la bona hora y al bon lloch, Llucifer no acut.

Somrihent a la cobardia de Llucifer, retorna a la barraca. Tot ell regalima. Llensa'l tapaboques, s'espolsa a manotades, atia'l fogueró, s'allargassa en el jàs, y s'adorm.

No sempre la feyna es axis tirànica pel carboner. Allavors, si plou ò neva, dorm tota la nit ohint entre somnis com el ventpluig rauta en la fexina de la porta y udola per la serra. De dies roman al llindar de la cabana ab la pipota als llavis y les mans a la butxaca. No s'impacienta pas ni s'aborreix, car s'entreté vegent passar els núvols y les volades d'aucells qu'emigren.

Els dies clars y serens, de fret viu, son els millors dies per ell. S'axeca a punta d'alba, sense gayres cerimonies; d'un cop de peu aterra la fexina, y una ratxa freda penetra en la cabana. Els camps al lluny blanquegen, els matolls del bosch son coberts d'una lleu polsina de gebrada, la terra endurida carriqueja sota'ls peus, y en el cel encara hi lluen les estrelles. El carboner s'estreny la faxa mentres guayta l'horitzó emboyrat. Bon dia! pensa, y s'alegra. Ans que rès, fa un gran foch. Els branquillons y les gatoses humides tarden a encendres: fumegen molt, xiuxegen molt, espateguen molt y a la fi s'abranden. Atx!... ell s'hi es ajocat ben aprop, y passa y repassa les mans enfredorides per entre les flames qu'en la blavor de la mitja llum matinal prenen vives rojors sanguinolentes. El

(1) Vitllar es obrir la pita pel cim ab un tràmech y omplenar de branquetes l'esboranch pera que'l foch hi prengui y no s'endinzi tan depressa.

carboner esmorza en la matexa positura. Té la boteyola al costat y engrapa'l ganivet de molles y una gran llesca de pa de fleca que, entre la negror dels dits, blanqueja com la neu.

Les regolfades del oreig l'envolten sovint de fum y de guspíres.

El cel poch a poch se colora d'un rosa pàlit. Grans voladuries de pinsans devallen cap al pla, y les perdius canten en un turó proper.

El primer esguart del sol ixent el sobta ab la boteyola enlayre; guspíreja'l rubí del rajoliu; els ulls se clohen enlluhernats; les dents li brillen tenyides d'escarlata, y tota sa figura bruna y mal forjada s'encen en un reflexe d'aram.

Y ja no sentirà fret en tot el dia.

—

Oh, carboner, bon carboner! voldria emmanllevarte ta cabana; tinch el matalàs tou, y no puch dormir; porto la cara y les mans nètes, y faig més por que tu; ma casa es ampla, pulcra y endressada, y no hi estich be. Voldria emmanllevarte sobre tot la teva porta de fexines. La meva es macissa y ressonanta, hi truquen sovint la miseria y la perfídia, y m'hi entren per sota'l periòdich venal, l'esquela mortuoria, els miasmes y les murmuracions. Oh! ta discreta porta per hont no més traspua la brisa sanitosa, els vesllums de les albes, les misterioses fosforencies estelars y els fils de plata de la Lluna!